

Michał Głowiński, Janusz Sławiński

Konferencja poświęcona poezji Bolesława Leśmiana

Biuletyn Polonistyczny 11/32, 10-13

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mentacji paraliterackiej i prace edytorskie. Sumując wcale rzeczy dorobek polonistyki powojennej, w którym miejsce szczególne zajmuje oświeceniowa część bibliografii literatury polskiej - "Nowy Korbut" /nb. w opracowaniu referentki/ oraz wstępne opracowania edytorskie twórczości wybranych pisarzy okresu, a także edycje korespondencji /Naruszewicza, Trembeckiego, Krasickiego, Karpińskiego/, referentka poświęciła uwagę przede wszystkim programowi potrzeb w tym zakresie. Spełnienie postulatu sukcesywnej, bez większych luk chronologicznych informacji bibliograficznej, pomyślanej całościowo, mógłby spełnić tzw. żywy "Korbut", tj. dostępna publicznie kartoteka corrigendów i addendów w zakresie bibliografii retrospektywnej oraz kartoteka bibliografii bieżącej, budowanej w miarę aktualnego przyrostu publikacji naukowych.

Dwie zasadnicze sprawy, jakie w programie przedstawionym przez autorkę wysunęły się na pierwsze miejsce - to potrzeba wydań w miarę pełnych i nowoczesnie opracowanych, które by przyniosły scaloną twórczość literacką najwybitniejszych reprezentantów polskiego Oświecenia.

Drugą potrzebą, której realizacja zarysowuje się w ciągu najbliższego pięciolecia, jest opracowanie korpusu dzieł literackich pisarzy tzw. "minorum gentium". Dotkliwy brak takiej zebranej edycji musi być jak najrychlej wypełniony.

2. KONFERENCJA POŚWIĘCONA POEZJI BOLESŁAWA LEŚMIANA

Warszawa 10 - 12 czerwca 1968

Konferencja poświęcona poezji Leśmiana zorganizowana została przez Pracownię Poetyki Historycznej Instytutu Badań Literackich PAN. W czasie obrad, w których udział wzięli także przedstawiciele wielu ośrodków polonistycznych, a również reprezentanci innych dyscyplin, ogłoszono 12 referatów:

Artur Sandauer /Warszawa/ - Poezja twórczych potęg natury
Jan Prokop /Kraków/ - "Niepochwycień złoty". Motyw re-
gresu w poezji Leśmiana
Zdzisław Łapiński /Warszawa/- Metafizyka Leśmiana

- Ireneusz Opacki /Lublin/ - "Pośmiertna z głębi jezior maska"
- Eugeniusz Czaplejewicz /Warszawa/ - Adresat ballad Leśmiana
- Janusz Sławiński/Warszawa/ - Semantyka poetycka Leśmiana
- Teresa Skubalanka /Lublin/ - U źródeł stylu erotyków Leśmiana
- Jarosław Marek Rymkiewicz /Warszawa/ - "Topielec" na tle porównawczym
- Michał Głowiński/Warszawa/ - Słowo i pieśń. /Leśmiana poezja o poezji/
- Roman Zimand /Warszawa/ - O "Przygodach Sindbada Żeglarza"
- Maria Podraza-Kwiatkowska /Kraków/ - Gdzie umieścić Leśmiana? Próba lokalizacji historycznoliterackiej
- Jan Błoński /Kraków/ - Bergson a program poetycki Leśmiana.

Artur Sandauer zrekapitulował swoje poprzednie studia o Leśmianie i ukazał jego poezję w trzech przekrojach: w jej stosunku do języka, folkloru i natury. Referent podkreślał związki Leśmiana ze współczesną filozofią; poeta niekiedy przeczuwał tę problematykę, która będzie miała w niej podstawowe znaczenie.

Jan Prokop zajął się sprawami nawrotu w poezji Leśmiana do dziedziny archaiczności, do świata jeszcze przedhistorycznego. Jest to - jego zdaniem - jeden z istotnych jej wyróżników.

Zdzisław Łapiński omówił metafizykę poetycką Leśmiana, wychodząc od współczesnych filozofów języka. Referent sądzi, że u Leśmiana poezja jest swoistym sposobem uprawiania metafizyki, wyrażającym się już na poziomie języka.

Ireneusz Opacki zajął się licznymi w poezji Leśmiana obrazami wody, luster, w ogóle - odbicia, i pokazał je na szerokim tle porównawczym, zwłaszcza zaś na tle polskiej poezji romantycznej. Referent przedstawił istotne zmiany, jakie Leśmian wprowadził do tej dziedziny obrazowania.

Eugeniusz Czaplejewicz pokazał, jak rozmaitość kształtowany jest adresat w wierszach narracyjnych Leś-

miana i związku z tym w jak zróżnicowany sposób projektowana jest postawa odbiorcy. Również i tutaj ujawniają się związki poety z folklorem.

Referat Janusza S ł a w i ń s k i e g o był próbą uchwycenia i sformułowania reguł określających w poezji Leśmiana sposoby gospodarowania jednostkami znaczeniowymi, z których budowane są duże kompleksy semantyczne, odpowiadające pełnym wypowiedziom. Autor wyodrębnił następujące zasady: 1/ asymetryczności znaku i sensu, 2/ paradoksu, 3/ odbijania się słowa w słowach, 4/ stopniowości znaczenia, 5/ ziarnistości znaczenia, 6/ przepływu znaczenia ze znaku w inny znak. Każdą z wymienionych reguł odnaleźć można - w innym uwikłaniu - w bardzo różnych językach poetyckich, jednakże cały ich zespół właściwy jest wyłącznie praktyce poetyckiej twórcy "Napoju cienistego".

Referat Teresy S k u b a l a n k i dotyczył tradycji stylistycznych liryki miłosnej Leśmiana. Autorka poddała analizie różnorodne złoza konwencji poetyckich wyzyskanych przez Leśmiana, zwracając szczególną uwagę na fakt, że poezja erotyczna twórcy "Łąki", choć silnie związana z manierami stylistycznymi modernizmu, symbolizmu i ekspresjonizmu, żyła jednak w przeważającej mierze tradycjami romantycznymi, co umknęło uwagi większości badaczy jego twórczości.

Jarosław Marek R y m k i e w i c z przedstawił komparatystyczną interpretację Leśmianowskiego "Topielca". Naczelny motyw ideowy utworu: stosunek człowieka do natury - został szczegółowo przeanalizowany na bogatym tle tak filozoficznym /od Kanta poczynając/, jak poetyckim /od klasycyzmu, poprzez romantyzm, do modernizmu/. Autora w szczególności interesował stosunek rozwiązania Leśmianowskiego do utrwalonych w tradycji europejskiej poetyckich toposów natury i ludzkiego obcowania z naturą.

Michał G ł o w i ń s k i omówił symbolikę muzyczną w poezji Leśmiana jako sposób określania twórczości poetyckiej /"śpiewać", "śpiewak"/. Następnie zaś analizował Leśmianowską koncepcję "pieśni bez słów" w związku z wierszem "Słowa do pieśni bez słów".

Referat Romana Z i m a n d a stanowił swego rodzaju filologiczne prolegomena do badań nad prozą Leśmiana. Autor prze-

śledził w swoich rozważaniach drogi, jakimi do twórczości Leśmiana przeniknęły "Baśnie z tysiąca i jednej nocy", oraz próbował sformułować odpowiedź na pytanie: jakimi źródłami mógł posługiwać się poeta budując swoją wersję "Przygód Sindbada Żeglarza".

Maria P o d r a z a - K w i a t k o w s k a przedstawiła próbę określenia historycznoliterackiego kontekstu, w którym tłumaczy się twórczość Leśmiana. Jej rozważania skupiały się wokół trzech głównych zagadnień: 1/ stosunku poezji Leśmiana do konwencji modernistycznych i młodopolskich; 2/ interpretacji programu symbolistycznego w twórczości autora "Sadu rozstajnego"; 3/ sposobu wyzyskania przez Leśmiana zdobyczy filozofii Bergsonowskiej.

Referat Jana B ł o Ń s k i e g o ściśle wiązał się z tematem poprzedniej prelekcji. Autor dokonał drobiazgowej charakterystyki inspiracji Bergsonowskich w sformułowanej poetyce Leśmiana. Bergson jest w niej obecny zarówno w częściach ogólnofilozoficznych /przeciwstawienia rzeczywistości pierwotnej i wtórnej, intuicji i inteligencji, aparatury pojęciowej i życiowego pędu/, jak też w częściach dotyczących bezpośrednio działalności poetyckiej. W tym drugim zakresie szczególne miejsce zajmuje przeciwstawienie słowa i rytmu, kluczowe dla Leśmiana, w którym najpełniej przełamują się idee autora "Ewolucji twórczej".

Pełny zestaw materiałów Konferencji ukaże się drukiem w planie wydawniczym IBL w r. 1970.

Doc.dr Michał Głowiński

Dr Janusz Sławiński

Instytut Badań Literackich PAN

3. POLSKA BIBLIOGRAFIA LITERACKA

W bieżącym roku mija dwadzieścia lat odkąd Poznańska Pracownia Bibliograficzna Instytutu Badań Literackich PAN podjęła prace nad "Polską Bibliografią Literacką", pomyślaną jako bogata dokumentacja życia literackiego i nauki o literatu-